

Verzeichniss

der neuen Haupt- und Nebensteine welche für die
Hannoversch-Niederländische Grenze
angefertigt, so wie der Nummern
die darauf eingehauen werden sollen.

I. Hauptsteine.

N° 8. 9. 13. 17. 32. 42. 51. 52. 53. 54. 56. 57.
60. 62. 63. 64. 66. 67. 69. 71. 72. 73. 74. 77.
80. 82. 83. 85. 86. 87. 107. 110. 113. 116. 120. 122.
124. 127. 128. 147. 148. 149. 151. 152. 153. 154. 155. 157.
158. 186 / Für Ostfriesland 193. 196. 197. 198 /
Summa = 54 nebst 1 Dollartstein 4 Fufs ins Gevierte
N° 203.

II. Nebensteine

N° 2. 4. 7. 10. 11. 12. 14. 15. 19. 21. 26. 27.
28. 29. 30. 31. 38. 39. 40. 41. 43. 50. 55. 58.
59. 61. 65. 68. 70. 75. 76. 78. 79. 81. 84. 88.
89. 90. 91. 92. 93. 94. 100. 101. 104. 105. 106. 108.
109. 111. 112. 114. 115. 118. 119. 121. 123. 125. 126. 129.
130. 131. 132. 138. 139. 143. 160. 161. 163. 164. 166. 167.
169. 171. 173. 174. 175. 177. 178. 179. 183. 184. / Für Ostfries-
land / 187. 188. 189. 190. 191. 192. 194. 195. 199. 200. 201. 202
Summa = 94.

Die zwischen obigen fehlenden Nummern kom-
men auf die schon stehenden alten Steine.

Steinkald

Verzeichniss

an der
von den
Hannoversch-Niederländischen Grenz
neu zu setzenden Grenzsteinen.

122.
157.

vierte

27.
58
88
108
129
167
Ostfries
202

kom.

Neben Steine	N ^o . welche die Steine erhalten	Benennung der Gegend wohin die Steine kommen	Haupt Neben Steine	Steine
-----------------	---	---	-----------------------	--------

			Transport	32 51
31				
1	113	An dem Radewyher Bache und Welle	1	"
1	114	Daselbst in Königs Mäte	"	1
"	115	Daselbst in Warnings Mäte	"	1
1	116	daselbst zwischen Fachmanns und Schultmanns Mäte	1	"
"	118	Beim Anfange vom Radewyher Privatvenne	"	1
1	119	Am Ende derselben	"	1
"	120	Auf dem Melenberge der hohe Stein	1	"
"	121	Beim Legen Steine	"	1
"	122	Auf dem alten Puffers-Hüttenplatze	1	"
1	123	An der Landwehr Puffers Hütte gegenüber	"	1
1	124	Am Ende der Landwehr beim Forensteg	1	"
1	125	Bey Heinrichs Hause	"	1
1	126	Bey der Otterkühle	"	1
1	127	Am linken Ufer der Vechte	1	"
1	128	Im Wege an der Saerschen Mäte	1	"
1	129	Im Busche von Stevenbüscher	"	1
1	130	An Köhlers Lande	"	1
1	131	Am alten Müllers Lande	"	1
1	132	An Amsings Mäte	"	1
1		<u>B. Zwischen Bertheim und Drenthe</u>		
1	138	Am Coeverder Marsch	"	1
"	139	An der Südecke von Hudernakers Kamp	"	1
1	143	An der östlichen Seite desselben	"	1
1	147	Am Wege nach Coeverden	1	"
"	148	An der Water- und Galgenmäte	1	"
1	149	An Wesfelings Hogemäte	1	"
1	151	Am Schonebecker Tiefe	1	"

No.
welche
die
Steine
erhalten

Benennung der Gegend wohin
die Steine kommen.

Haupt
Steine

Neben
Steine

Transport

No.	Benennung der Gegend wohin die Steine kommen.	Haupt Steine	Neben Steine
78	Am Wege zwischen Holtbus Landern	24	31
79	An Königs Länderei	"	1
80	By Schabusch Hause und Fischteiche	1	"
81	Am Wege von Otmarfum nach Ulfen	"	1
82	Auf Schulte Nidlings Hofe am Fischteiche	1	"
83	Auf dem Pahlbülte	1	"
84	Auf dem Galgenberge	"	1
85	Auf dem Brandbülte	1	"
86	An der Manderströche	1	"
87	Am Wege von Almelok nach Geteloh	1	"
88	Am Dwarvennerwege	"	1
89	In der Topheide	"	1
90	An der Mander Hundegräfte	"	1
91	An der Dwarbecke oder Kummerkämpfe	"	1
92	An der Geteloh Süße oder Kattenunlande	"	1
93	Am Heidenhoek	"	1
94	An der Gotterbecke oder Ellergraben	"	1
100	Auf dem Stripper Däiche	"	1
101	desgleichen	"	1
104	Westlich an Palderhaars Eck	"	1
105	Zwischen diesem und dem Pöhl	"	1
106	desgleichen	"	1
107	By Amsings Hause zu Venebrügge	1	"
108	An Krulls Kämpfe am Wege	"	1
109	Zwischen diesem und Wiele	"	1
110	By der Welle bey Wellwerth	1	"
111	By Junghans Binnenhoff	"	1
112	An Junghans Hofe	"	1

Steen Oostlyken hoek der fawerdsche maarsch op circa
 550,0 Ellen of 146,0 Roeden van den voorgaanden.
 Der volgende Grenssteen is de Steen N° 11 van't Connuant,
 en staat aan den Noordelyken hoek van het herenkamp
 ken van Lere op circa 599,0 Ellen of 159,0 Roeden van den
 voorgaanden en heeft thans de N° 140 ontrangen. De
 N° 140 Grens selue tuschen N° 139 en N° 140 loopt langs den
 aldaar voorhanden sloot door het broek.

Van dezen Steen loopt de grens verder in rechte lijn
 naar 294,2 ^{Ellen} of 70,1 Roeden lengte op den vanden Steen
 N° 10 van't Connuant, welke thans met N° 141 is voorzien
 geworden en in de vliege of 4 Slage staat; van dezen
 verder onder eenen hoek van $173^{\circ} 52'$ Zuidwaards van
 de vorige richting, in een rechte lijn van 305,7 Ellen of
 81,2 Roeden lengte op den vanden aan den veldresten, west
 hoek van Schippers Bongbrink staanden, ingewolghet
 an de Connuant met N° 9, thans met N° 142 behouwen

N° 142 Grenssteen, vervolgens loopt de grens ongemiddelen
 Kamp de Bongbrink welke geheel Kanoversel blijft,
 tot aan den vanden Steen N° 8, welke thans met N° 144
 is voorzien geworden.

N° 144 Tusschen dezen en den voorgaanden Steen en wel vanden
 Noordostlyken uitspringenden hoek van den Bongbrink, heeft
 men brag eenen tusschen Steen N° 143 op 241,1 Ellen of 61,0 Roeden
 N° 143 afstand van N° 142, en op 147,0 Ellen of 39,3 Roeden van
 N° 144, deudaryg in Schippers Bongbrink geplaatst, dat
 deze Steen eenige roeten van de eijdelijke Scheiding
 afstaat om reden bij wege der hoogte des Kampes niet
 in deelen kon gesteld worden.

De hoek, welke in N° 142 door dezen en den Steen N° 11
 gevormd wordt is $163^{\circ} 30'$ en die in N° 143 door N° 142 en

Steen haek van $8^{\circ}41'$ zuidoostelijk vande lijn steen
 N^o143 en N^o144 op 163,9 Ellen of 43,5 Roeden van
 den laatst genoemden in den kuisdelijken haek
 van Miesplingons vrouwe mate. Men heeft den steen
 N^o145 daer behouuen. De grens selue loopt
 ingevalge meer gemeld aed Conuenant langs de
 vrouwe mate van Miespling.

Onder eenen haek van $84^{\circ}14'$ noordoostelijk der voor-
 gaande richting loopt de grens verder van derin
 Steen op dien N^o6 vant aed Conuenant thans N^o146
 welke aan de westzijde vanden weg van faerden
 naar Emmelkamp, integen over den oostelijken
 haek der voornoemde Vrouwe mate op 195,5 Ellen
 of 51,9 Roeden van den vorigen aervijderd staat.
 De grens selue uiter loopt om de vrouwe mate van
 Miespling.

Van desen steen gaat de grens onder eenen haek
 van $124^{\circ}51'$ aan de Noordwestzijde der voorgaande
 richting in een rechte lijn, schuins over gemelden
 weg op den ouden, aan de oostzijde van derreken
 gestaan hebben den ^{ouden} steen N^o5, aan welks plaats men
 daer derre tot op eenen voet boven den grond
 toe afgebroken was, eenen hoofd steen N^o147 geplaatst
 heeft.

Van desen steen welke 23,0 Ellen of 6,1 Roeden
 vanden voorgaanden afstaat, gaat de grens verder
 onder eenen haek van $124^{\circ}24'$ aan de oostzijde der
 vorige richting om Miesplings landerij op den
 ouden steen N^o4, welke op 303,6 Ellen of 80,6 Roeden
 afstand van den voorgaanden heeft gestaan aan
 het punt alwaar de water en galgen mate en

N° 140

entstaat aan eenen steen van
ken van Lereu op circa 599,0 Ellen of 159,0 Roeden vanden
voorgaanden en heeft thans de N° 140 ontvanger. De
Grens selue tusphen N° 139 en N° 140 loopt langs den
aldaar voorhanden Sloot door het broek.

N° 141

Van desen steen loopt de grens weder in rechte lijn
naar 294,2 ^{Ellen} of 70,1 Roeden lengte op den vouden steen
N° 140 vant formenant, welke thans met N° 141 is voorzien
geworden en in de kleege of 4 slage staat; van desen
weder onder eenen hoek van 173° 52' zuidwaards van
de vorige richting, in een rechte lijn van 305,9 Ellen of
81,2 Roeden lengte op den vouden aan den zittersten, west
hoek van Schippers Bongbrink staanden, ingewolghet

N° 142

an de formenant met N° 9, thans met N° 142 behouwen
grenssteen; vervolgens loopt de grens in gemelden
Ramp de Bongbrink welke geheel Hanauersid blyf
tot aan den vouden steen N° 8, welke thans met N° 142
is voorzien geworden.

N° 144

Tusphen dien en den voorgaanden steen eniel vanden
Noord Oostlyk uitrypingen den hoek van den Bongbrink, he
menbrag eenen tusphen steen N° 143 op 241,1 Ellen of 64,0
afstand van N° 142, en op 167,0 Ellen of 39,3 Roeden van
N° 144, deudany in Schippers bongbrink geplaatst, de
desse steen eenige noeten van de' eigenlyke Scheiding
afstaet om reden by neegen de hoogte de Kampone
in dezelve kon gesteld worden.

N° 143

De hoek, welke in N° 142 door desen en den steen N° 8
gevormd wordt is 163° 30' en die in N° 143 door N° 142 en
N° 144 13° 40'

De naaste steen, N° 7 vant vullen formenant staat o

Steen
 haek van $98^{\circ}41'$ zuidoostelijk van de lijn tusschen
 N^o143 en N^o144 op 163,9 Ellen of 43,5 Roeden van
 den laatstgenoemden in den zuidelijken haek
 van Weyfelings vrouwmate. Men heeft den rechte
 niet N^o145 doen behooven. De grens reke loopt
 ingevalge men gemeld oud Convent langde
 vrouwmate van Weyfeling.

N^o146
 Onder eenen haek van $84^{\circ}14'$ noordoostelijk der voor-
 gaande richting loopt de grens verder van dien
 steen op dien N^o6 van de Convent thans N^o146
 welke aan de westzijde vanden weg van faerden
 naar Emmelkamp, integen over den oostelijken
 haek der voornoemde Vrouwmate op 195,5 Ellen
 of 51,9 Roeden van den vorigen verwijderd staat.
 De grens selve echter loopt om de vrouwmate van
 Weyfeling.

N^o147
 Van dien steen gaat de grens onder eenen haek
 van $124^{\circ}51'$ aan de Noordwestzijde der voorgaande
 richting in een rechte lijn, schuins over gemelden
 weg op den ouden, aan de oostzijde van dien steen
 gestaan hebben den ^{ouden} steen N^o5, aan welks plaats men
 daer de reke tot op eenen voet boven den grond
 toe afgebroken was, eenen hoofdsteen N^o147 geplaatst
 heeft.

Van dien steen welke 23,0 Ellen of 6,1 Roeden
 vanden voorgaanden afstaat, gaat de grens verder
 onder eenen haek van $124^{\circ}24'$ aan de oostzijde der
 vorige richting om Weyfelings landerij op den
 ouden steen N^o4, welke op 303,6 Ellen of 80,6 Roeden
 afstand van den voorgaanden heeft gestaan aan
 het punt alwaar

Tabel 6.3 Rijksgrenswijzigingen vanaf 1820 waarbij gebied aan Nederland is toebedeeld

Verdrag/traktaat/ overeenkomst/ proces-verbaal	Met	Oppervlakte en inwoners toebedeeld aan Nederland	Gemeenten waaraan expliciet gebied is toebedeeld	Gemeenten die impliciet grondgebied verkregen
OV 30-10-1823	Pruissen	14 ha, 0 inw.	Eibergen, Winterswijk	
TR 2-7-1824	Hannover	ca. 10 ha, 0 inw.		Denekamp, Ambt Hardenberg, Emmen, Vlagtwedde, Nieuweschans
VD 19-9-1839 TR 5-11-1842 OV 8-8-1843	België	ca. 2.500 ha ca. 1.600 inw.	Bergeijk, Eijsden, Geulle, Grevendicht, Mesch, Obbicht c.a., Ohé en Laak, Oud-Vroenhoven, Roosteren, Sint-Pieter, Stein, Urmond, Vaals, Weert, Wittem	Eede, Sint Kruis, Wouw, Clinge, Baarle-Nassau, Neeritter (in totaal ca. 20 ha en ca. 10 inwoners)
PV 30-12-1864	België	10 ha, 0 inw.		Itteren, Roosteren
VD 11-12-1868	Pruissen	32 ha, 0 inw.	Schinveld (31,8 ha)	Ubach over Worms (0,2 ha)
OV 12-8-1872	Pruissen	<1 ha, 0 inw.		Dinxperlo
OV 22-8-1879	Pruissen	<1 ha, 0 inw.		Winterswijk
OV 16-8-1883	Pruissen	<1 ha, 0 inw.		Eibergen
WT 22-4-1949* WT 9-7-1949 WT 19-9-1949	Duitsland	ca. 750 ha 656 inw ^{***}	Arcen en Velden, Beerta, Bellingwolde, Bergen (L), Denekamp, Dinxperlo, Eibergen, Eijgelshoven, Kerkrade, Losser, Millingen, Ottersum, Ubach over Worms, Ubbergen, Vaals, Vlagtwedde	
→ VD 8-4-1960	Duitsland	ca. 100 ha 0 inw. ^{****}	Arcen c.a., Beerta, Bergen (L), Coevorden, Dinxperlo, Gendringen, Hardenberg, Kerkrade, Nieuweschans, Schoonebeek, Vlادrop	
→ OV 24-11-1975	Duitsland	ca. 15 ha, 0 inw.	Denekamp, Vlادrop	
VD 30-10-1980**	Duitsland	4 ha, 0 inw.		Coevorden, Dinxperlo, Eibergen, Gendringen, Gramsbergen, Simpelveld, Ubbergen
OV 20-10-1992**	Duitsland	9 ha, 0 inw.		Bergen (L), Bergh, Dinxperlo, Enschede, Gendringen, Gramsbergen, Hardenberg, Kerkrade, Losser, Rijnwaarden
OV 6-1-1993**	België	2 ha, 0 inw.		Sas van Gent

*) De rijksgrenswijziging van 1949 met Duitsland was een eenzijdige annexatie van gebied door Nederland, waarvoor de Geallieerde bezettingsmacht bij Protocol van 21 april 1949 toestemming had gegeven.

***) Onderwerp van de Kamervragen van 1997.

****) Zonder de gebieden Elten en Tudderen, die in 1940 in hun geheel naar Nederland zijn overgegaan en in 1963 in hun geheel weer aan Duitsland zijn teruggegeven. In de tussentijdse periode waren beide een zelfstandig 'dorstambt', min of meer vergelijkbaar met een gemeente.

*****) De invoeringswet van 22 mei 1963, Stb. 238, bepaalt voor alle gebieden die vóór de Tweede Wereldoorlog nog Duits waren, aan welke gemeente die zullen toebehoren. De meeste voormalige Duitse gebieden waren echter al in 1949 (Stb. J181, J303 en J436) bij Nederlandse gemeenten ingedeeld. De genoemde cijfers hebben alleen betrekking op de gebieden die tot 1960 altijd Duits waren geweest en bij deze gelegenheid aan Nederland werden toegevoegd.